

MIJN LIEVELINGEN

»PRIVÉ-DOMEIN«

NR. 318

CLARICE LISPECTOR

MIJN LIEVELINGEN

BRIEVEN 1940-1959

VERTAALD EN
VAN EEN NAWOORD
VOORZIEN
DOOR ADRI BOON

UITGEVERIJ DE ARBEIDERSPERS
AMSTERDAM · ANTWERPEN

De vertaler ontving voor deze vertaling een
werkbeurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Copyright © 2008 Erven Clarice Lispector
Copyright Nederlandse vertaling © 2021 Adri Boon/
bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Amsterdam
Oorspronkelijke titel: *Minhas queridas*
Oorspronkelijke uitgave: Editora Rocco LTDA,
Rio de Janeiro

De brief gedateerd 30 mei 1959 is overgenomen uit Clarice Lispector, *Todas as cartas* (Rio de Janeiro, Editora Rocco, 2019).

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van bv Uitgeverij De Arbeiderspers, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslagontwerp: Nico Richter
Basisontwerp: Kees Kelfkens
Omslagillustratie: Clarice Lispector in Parijs, foto
(bewerkt) uit privé-archief. © Erven Clarice Lispector
Typografie: Nico Richter

ISBN 978 90 295 2365 3 / NUR 321

www.arbeiderspers.nl
www.facebook.com/privedomein
www.privedomein.info

INHOUD

Mijn lievelingen

1940	7
1941	13
1942	17
1944	23
1945	55
1946	101
1947	153
1948	191
1949	221
1950	237
1951	251
1953	255
1954	269
1955	275
1956	285
1957	303
1959	321

Nawoord van de vertaler 329

Noten 337

17 mei 1940

Lieve Elizinha,

Vandaag, vrijdag, hebben we eindelijk je brief ontvangen. 'Eindelijk', want ik mis je zo in huis dat ik dinsdag al op post hoopte. Sinds je weg bent is het huis erg leeg en voel ik me erg alleen. Ik hoop maar dat dit alles gerechtvaardigd wordt door het grote nut van je verblijf aldaar.

Ik ben van plan zaterdag te komen. Of misschien de zaterdag daarop, want er is een bal en er is een kans van één op drie miljoen dat ik daarnaartoe ga: ik heb nog geen jurk (ik wilde een lange rok van fluweel maken met een kanten bloesje erbij, maar dat kost een vermogen). Maandag ontving ik van de redactie weliswaar 281\$200¹ voor vertalingen die ik eerder heb gemaakt,² maar elasticiteit maakt helaas geen deel uit van de eigenschappen van geld...

Elisa, zijn er nog meer gasten? Ik hoop het maar. Luister, schat, jij hebt altijd geluk met het getal dertien, tijdens je ritten naar Teresópolis, drie nu, zat je op stoel 13, nietwaar? Welnu, je reisde op de dertiende. En toen vader dat opmerkte zei hij dat de stoel waarop je tijdens het concert van Jascha Heifetz zat ook nummer 13 had! Ik zal eens kijken of ik een bedeltje in de vorm van het getal 13 voor je kan vinden.³

Elisa, is er daar een apotheek in de buurt zodat je een injectie kunt krijgen?

Schrijf alsjeblief iets meer, ik smeed het je, en ook Tania, aan wie ik je brief heb voorgelezen. Vader is er niet, dus die

kan niets laten weten. Geef ons meer details, besef dat we helemaal niets weten van je leven daar. Je hebt hard gewerkt in Juiz de Fora.⁴ Hoed je voor een surmenage.⁵

Lieveling, wees gelukkig. Stel me niet teleur. En schrijf zodra je dit ontvangt. Per ommegaande.

Van Tania hoef ik niet veel tegen je te zeggen, ze zegt dat ze je zelf wel zal schrijven. Wel stuurt ze je duizend omhelzingen en groeten.

Een innige omhelzing van je
Clarice.

ps: Mocht je mijn handschrift niet kunnen lezen: kalm blijven. Tel tot tien, loop een rondje door de tuin en probeer het in een geest van christelijke offervaardigheid opnieuw.

22 mei 1940

Lieve Elisa,⁶

Ik kan echt niet begrijpen waarom je niet schrijft. In alle eerlijkheid: is het nu zo'n moeite om eens in de twee dagen (om de dag dus) een paar woordjes te schrijven? Ik vraag je niet om nieuws of om het sufferdje van Miguel Pereira.⁷ Maar gewoon: vertel iets! Ik begrijp dat daar geen telefoon is, dat je ver weg zit, maar wij snakken ernaar om van je te horen.

Zelfs de kleinste details willen we weten, of het eten goed is, of het er prettig is, of je het er naar je zin hebt. Alles, alles.

Met ons gaat het goed. Wat Márcia betreft, met haar gaat het niet goed, nee, gaat het uitstekend! Ze is zo'n verrukkelijk rozerood bolletje. Ik belde net nog naar Tania, die niet aan de telefoon kon komen omdat ze bezig was met het afdrogen van jongedame Márcia, die net uit een geurig bad kwam.

Papa voelt zich gelukkig erg goed. Hij heeft een sonde laten aanbrengen en omdat hij zich erover verbaasde dat het vocht uit zijn galblaas een andere kleur had dan normaal, vertelde de arts hem dat het verschil juist een goed teken was: zijn galblaas werkt nu weer. Hij zal doorgaan met de behandeling, de nodige voorbereidingen treffen en binnenkort naar de dokter gaan.⁸

Zaterdagavond ga ik naar het bal. Het was een ware marteling om de juiste stof te vinden. Maar, nou ja... sociale verplichtingen! (Ha, ha!)

Edith gaat voor een week naar Friburgo;⁹ haar moeder is ziek. Als ze iemand vindt die haar kan vervangen, des te beter; zoniet, jammer maar helaas. Ik ga eten in de stad, deze keer zonder jou, om me daarna over te geven aan een orgie van films.

Elisa, het verhaal dat ik *Pan*¹⁰ heb aangeboden... wordt gepubliceerd. Of die man is gek of ik ben gek.

Heb je gelezen, heb je gerust, heb je gegeten, heb je geslapen, heb je geschreven, heb je gewandeld, ben je aangekomen? Alleen slechte zin kan verklaren waarom je niet schrijft. Alsjeblieft, lieve schat, schrijf, schrijf. Het is zo naar om niets van je te horen. Ik ben hier helemaal alleen ('in dit enorme huis' zou een romantisch personage van Delly¹¹ eraan toevoegen) in

***

Tania heeft je een paar dagen geleden geschreven.¹²

Elisa, bedenk dat deze vakantie een 'grote kans' is. Leef als een prinses: zonder zorgen, onbekommerd. Slaap of ga in elk geval na het eten even liggen. Maak een korte ochtendwandeling. Wees gelukkig en rust lekker uit. Denk aan het

MIJN LIEVELINGEN

‘tranquilisme’ van Lin-Yutang. Niets doen is een van de meest productieve bezigheden van de mens.

Tot gauw, lieveling. Als ik geen brief van je krijg kom ik er een halen...

Een innige omhelzing van
Clarice

Papa zendt je zijn hartelijke groeten.

36 B h 3 (leuk hè?)¹³

1941

Zaterdag, 7 februari 1941

Hallo, Tania, William en Marcinha,

Ik was verbaasd over Gessy's komst. Ik stel me voor dat jij, Tania, het vervelend vindt. Maar ik acht het niet ondenkbaar dat wanneer jij terugkomt zij ook terugkomt.¹⁴

Elisa heeft je vast al verteld dat Leocádia¹⁵ niet is gekomen. Maar alles komt in orde. We eten in de parel onder de pensions – die tussen twee haakjes niet veel soeps is. Ik moest bijna braken toen een kelner met een gezicht als van een moordenaar me kwam bedienen en ik op zijn ontblote arm een tatoeage ontwaarde, een hart met datum en al. Maar... waarom vertel ik je dit eigenlijk? Pure dwaasheid.

Wat werk betreft: ik had een gesprek met dr. J.; hij zou gaan praten met L. F.¹⁶ Maar de volgende dag belde ik om te zeggen dat hij dat idee maar moest laten varen, omdat ik toch niet terug zou komen. Nog nooit heb ik zo'n behoefte gevoeld om iemand een trap te verkopen. Hij begon met te zeggen dat ik niet onmisbaar was. Toen ik zei dat ik graag weer reportages wilde gaan maken, antwoordde hij dat ik opnieuw met eisen kwam. Dat ik, als ik daar weer zou komen te werken, maar moest aanpakken wat er gedaan moest worden. En dat, als ik met hem naar L. F. zou gaan, hij tegen hem zou zeggen dat hij een aanvaring met mij had gehad, maar dat als ik wilde terugkomen, en aangezien ik zekere kwaliteiten had... En hij raadde me als een vader aan, zo zei hij, hiermee akkoord te gaan... Hij deed al het mogelijke om me op mijn nummer te zetten. En Sampaio, die idioot, groette me pas

nadat hij ons eerst minutenlang had zitten observeren. Maar Santos jr. denkt dat ik terug kan komen omdat J.S. al met L.F. had gesproken. Maandag heeft hij een onderhoud met me om me over te halen. Het zal lastig worden. Dinsdag heb ik misschien antwoord van *A Noite*.¹⁷ En Brutus heeft me verzekerd dat ik de aanstelling als persmedewerkster bij toneelgezelschap Os Comediantes¹⁸ al in mijn zak heb. Met een vast salaris van ik geloof wel 800 cruzeiro per maand.

Wat nog meer, lieve schat? Elisa heeft haar kamer al geveegd en zelfs die van jou en van Marsuska.¹⁹ Ik heb mijn kamer nog niet geveegd en voel me zo prettig dat het lijkt of ik het ideale klimaat heb ontdekt. Het is twaalf uur geweest nu ik dit schrijf, na eerst de brief te hebben verscheurd die ik gisteren had geschreven (en die inmiddels achterhaald was), luisterend naar Isoldes Liebestod (die nooit achterhaald zal zijn). Voor de verandering ga ik lunchen in Praia Bar. O ja, dat vergat ik nog te zeggen: ik ga eerst nog even douchen...

Schrijf en vertel me alles. Of Márcia het eten goed verdraagt, of William het naar zijn zin heeft en of jij, Tania, gevolg geeft aan het programma 'integrale nuttigheid'. Hier heerst een hitte die elke dag zo punctueel is dat het een sleur wordt. Weet je, sinds ik verloofd ben met de diplomatieke dienst²⁰ heb ik een speciale voorliefde gekregen voor schuttingtaal, voor ordinaire woorden... De eerste reactie is er al...

William, die man van de koelkast wilde je een koopovereenkomst of zoiets sturen ter ondertekening. Ik heb tegen hem gezegd dat hij maar moet wachten, dat er geen brand is. Dan kun je het direct met hem afhandelen.

Tania, leer Márcia alsjeblieft dat ene zinnetje, je weet wel: de... deugt nergens voor.

Een innige omhelzing voor iedereen.

Jullie zus, schoonzus en tante, die jullie zegent,
Clarice

1942

*Fazenda Vila Rica,
Estado do Rio, januari 1942*

Hallo allerliefste schat,

Twee brieven van jou zijn tegelijkertijd aangekomen, moet je nagaan. Eentje afgestempeld op de 6de.

Ik mis je erg. Ik zal je alles vertellen: er is elektriciteit tot ongeveer halfelf. Ik heb een kamer voor mezelf, ik trof een (jonge) weduwe met een dochttertje, heel aardig, met wie ik goed overweg kan. Ik heb nog geen letter geschreven, wat me zorgen baart. Ik leef in afwachting van inspiratie, met zo'n verlangen dat ik geen moment rust heb. Ik ben tot de slotsom gekomen dat schrijven is wat ik het meest ambieer, meer nog dan liefde. Ik heb geweldige brieven gekregen van Maury.²¹ We kregen ruzie omdat hij een brief van mij aan hem als literatuur opvatte. Je weet dat niets me meer kan kwetsen. Ik wil een echt leven leiden, het is daarom dat ik de literatuur er los van wil zien. Daarbij had ik die brief geheel en al spontaan geschreven. Ik schreef hem dat ik onze relatie wilde verbreken. Meteen ontving ik een telegram en twee brieven, vlak na elkaar. Het telegram met betaald antwoord. Dat ontroerde me, en daarbij had ik er al spijt van. Maar zelfs al heb ik enige zekerheid over de liefde, zelfs ondanks dat alles, blijf ik toch, meer dan naar al het andere, verlangen naar datgene wat jij weet.

Ik word langzaamaan wat dikker. Maar ik zal niet lang wegblijven. Ik kan niet wachten om terug naar Rio te gaan, iets goeds te schrijven, werk te vinden.

En jij, schat? De brief die je me stuurde in dat kleine enveloppe was zo, zo mooi – dat kun je gewoon niet voorstellen. Gelukkig heb ik jou.

Geef Marcinha een dikke pakkerd van mij. Doe de hartelijke groeten aan William, aan wie deze brief niet gericht is vanwege het ‘privé-karakter’ ervan. Vergeet niet meteen te antwoorden en stop de post die voor mij is gekomen erbij.

Je Clarice

ps Vandaag [onleesbaar] ik ... [onleesbaar] kon me haar maar moeilijk voorstellen als moeder. Waarom heeft ze haar kind verloren?

ps Groeten aan Bertinha²²

ps Een vrouw heeft me de kaart gelegd (neem het me niet kwalijk... alleen voor de grap) en ze zei een heleboel fijne dingen. Zelfs dat Elisa gaat trouwen. Ik geloof er geen snars van, echt niet, maar het doet een mens goed...

*Fazenda Vila Rica,
Estado do Rio, januari 1942*

Hallo Tania en William,

Ik ben hier op de Fazenda²³ – het pension kan ermee door. Eten – *comme si, comme ça*. De mensen – onbeduidend, gelukkig. Vliegen – ruimschoots aanwezig.

Een zwart meisje wier parfum twee uur nadat ze de kamer heeft opgeruimd me nog steeds bedwelmt.

Verder niets.

Elisa is zeker al vertrokken?

Ik schrijf jullie ook om jou, Tania, te vragen me te laten weten wanneer ik die injecties moet zetten. Twee weken van